

Heidi Husari

17.9.2020

kirjaamo@minedu.fipiritta-.sirvio@minedu.fi

Lausuntopyyntö luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista (VN/18706/2020-OKM-1)

Rakennusteollisuus RT ry ja Rakennusteollisuuden koulutuskeskus RATEKO kiittävät mahdollisuudesta lausua otsikkoasiasta.

Kustannuslaskentaan saatava lisää luotettavuutta ja ennakoitavuutta

Kustannusten laskennassa käytetty, kahden viime vuoden kustannustaso ei ole relevantti, sillä ajanjaksoon sijoittuvat rahoituksen leikkausvuodet sekä ammatillisen koulutuksen reformi, jotka ovat ajaneet koulutuksen järjestäjät poikkeustilanteeseen. Tällöin ei ole uskallettu investoida oppimisympäristöön, laitteisiin tai koneisiin. Kahden viime vuoden kustannustietojen käyttö rahoituksen laskentaperusteena ei anna ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteita varten oikeaa tilannekuvaa, vaan johtaa pitkällä aikavälillä kestävämpään tilanteeseen.

Kustannusryhmien kertoimien määrittelyssä huomioidaan tutkintojen keskimääräiset kustannukset. Tutkintojen sisällä on kuitenkin erilaajuisia osioita, eivätkä koko tutkintojen suorittamiseen vaadittavat tutkinnon osien määrät eri tutkinnoissa ole yhtä suuret, vaikka osaamispisteiden valossa ne näyttäytyisivät samansuuruisina. Täten eri tutkintojen ja eri tutkinnon osien järjestämisestä muodostuu eritasoisia kustannuksia. Näin olleen saman tutkinnon eri osatkin voivat kuulua eri kustannusryhmiin. Esimerkki eri tutkintojen osien epätasa-arvoisesta kohteesta on ajoneuvonosturin kuljettajan ja torninosturikuljettajan tutkinnon osien sijoittuminen kustannusryhmiin.

Eri kustannusryhmissä ja varsinkin ryhmässä 1, on kaikkia tutkintotasoja: PT, AT, EAT. Suuri määrä tutkintoja kompensoi alitukset ja ylitykset eli keskimääräiset kustannukset eivät erottele eri tutkintotasojakaan riittävästi. Tämän vuoksi kustannusryhmiä olisi tarkasteltava sekä tutkintokohtaisesti että tutkinnon osa-kohtaisesti. Ellei tätä tarkastelua tehdä, on vaarana, että työelämä jää vaille tarvitsemiaan tutkintokoulutuksia, kun kustannuksia joudutaan oppilaitoksissa karsimaan.

Tutkinnon osalle tulee olla mahdollista saada rahoitusta ko. tutkintoa korkeamman kustannusryhmän kertoimen mukaisesti. Esimerkiksi torninosturin kuljetus on Talonrakennusalan ammattitutkintoon sisältyvä tutkinnon osa, mutta ko. tutkinnon osan kustannusrakenne poikkeaa merkittävästi mm. tarvittavien koneinvestointien osalta muista Talonrakennusalan ammattitutkinnon tutkinnon osista. Torninosturit ovat koulutusten järjestäjille kalliita hankkia ja ne ovat kustannuksiltaan verrattavissa metsätyökoneisiin. Siksi oikea kustannusryhmä Torninosturin kuljetus -osalle on kustannusryhmä 5, vaikka Talonrakennusalan ammattitutkinto kuuluu kustannusryhmään 1.

Luonnosesitys on järjestelmälähtöinen ja perustutkintopainotteinen, jolloin työssäkäyvät aikuiset ja näyttötutkintojärjestelmä, työelämän toimijat sekä jatkuvan oppimisen tavoitteet unohdetaan.

Opiskelijavuoteen kuuluvien päivien laskennasta ei tulisi mekaanisesti vähentää loma-aikoja. Jos opiskelija tekee opintoja loma-aikana ja ohjaaja/opettaja on saavutettavissa, niin opintojen tulisi kerryttää opiskelijavuosia. Ratkaisujen pitäisi olla oppilaitos-/koulutuskohtaisia.

Opiskelijavuosien painotusperusteena oppisopimuskoulutuksen painokerroin on 1. Oppisopimusmallisen koulutuksen järjestäminen vaatii kuitenkin enemmän hallinnointityötä kuin perinteinen opiskelumalli, eikä siitä syystä ole kovin suosittu työelämän edustajien keskuudessa. Lain-säädäntö ja tulkinnat, mm. oppisopimuksen vaikutukset työsuhteisiin on laadittu ensisijaisesti nuoren alalle opiskelevan näkökulmasta.

Harkinnanvarainen rahoitus, joka kohdistuu vain määriteltyihin erityisen kalliisiin koulutuksiin, rajaa käytännössä pois suurimman osan koulutuksen järjestäjien mahdollisuudet tähän rahoitusmuotoon. Koko valtionosuusrahoituksen ennustettavuus koulutuksenjärjestäjän kannalta on ollut uudessa mallissa erityisen haasteellinen. Rahoitus on pilkottu useisiin hakukierroksiin, mikä vaikeuttaa koulutusten suunnittelua ja toteutusta, koska lisärahoitus on epävarmaa. Rahoitusmallia tulee kokonaisuudessaan yksinkertaistaa ja aikajännettä pidentää, jotta luotettavuus ja vaikuttavuus paranisi.

Rakennusteollisuuden erityisosaamistarpeet huomioitava

Osa koulutuksista on erittäin kallista, esim. ajoneuvonosturikuljetuksen ja sukellusalan osaamisalojen koulutus, ja niiden järjestäminen vaatii nykyistä suuremman kertoimen. Molemmat koulutukset ovat tärkeitä rakennusteollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi, sekä silta- ja satamarakenteiden ylläpitämiseksi ja korjausvelan lunastamiseksi, maanpuolustuksellisesti ja vesivoima- ja aaltoenergiarakentamisen näkökulmasta.

Ajoneuvonosturikuljetuksen ja sukellusalan koulutusten järjestämisen turvaamiseksi ne tulee siirtää kustannusryhmään 5.

Valtionosuuksien uudelleenallokointi on oppilaitoksille haasteellista

Rakennusteollisuuden näkökulmasta tekniikan alan tutkintojen pudottaminen kustannusryhmästä 2 kustannusryhmään 1, ja ryhmien kertoimien summittainen muuttaminen ei ole perusteltua osaavan työvoiman kouluttamisen ja saatavuuden näkökulmasta.

Tekniikan alaan painottuneet oppilaitokset tulevat kärsimään merkittäväällä tavalla uudistuksesta, joka ohjaa vahvasti keskittämään koulutusta sekä asettamaan esimerkiksi infra-alan koulutuksia lopetusuhan alle.

Toteammekin, että tekniikan alan koulutusten kustannusryhmiä ei pidä alentaa.

Koulutuksen laatu ja työelämävastaavuus toteutuu turvaamalla riittävä rahoitus

Rakennusteollisuudessa ja infra-alalla eletään koneiden ja tekniikan kehittymisen sekä digitalisaation käyttöönoton aikaa, mikä näkyy oppilaitoksissa investointipaineina.

Modernilla koulutuskalustolla ja digivälineillä varmistetaan oppimisympäristöjen, työvälineiden ja työtehtävien työelämävastaavuus, mukaan lukien mm. hiilineutraalimman konekannan käytön osaaminen. Työpaikalla tapahtuva oppiminen helpottuu, kun opiskelijoilla on käytössä jo oppilaitoksessa työelämää vastaava välineistö. Opettajat ja työpaikkaohjaajat tarvitsevat myös enemmän resursseja työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjaamiseen.

Rahoituksen supistuminen vaikuttaa vääjäämättä investointien lisäksi myös lähiopetustuntien tuntimääriin. Lähiopetustuntimäärät eivät saa supistua, sillä niiden pieneneminen heijastuu suoraan opiskelijoiden valmistumisasteeseen, tekniseen osaamiseen, yleiseen työelämäosaamiseen sekä alalla tärkeään työturvallisuusosaamiseen.

Alan osaajien jatkuvuuden turvaamiseksi oppilaitoksilla tulee taloudellisesti olla mahdollisuus pysyä työelämän uudistusten mukana, sekä mahdollisuus turvata riittävä lähiopetus.

Tutkinnon osiin ja sitä pienempiin kokonaisuuksiin aikuisten lisä- ja täydennyskoulutuksessa nykyistä suurempi valtionosuuskerroin

Vaikka ammattitutkinto on virallinen todiste osaamisesta, työuran aikana ei aina välttämättä tarvita uutta tutkintoa, vaan uutta osaamista, joka pitää voida hankkia tutkinnon osallaan ja siihen tulisi kannustaa jatkuvan oppimisen periaatteen mukaisesti.

Elinkeinoelämä, sekä moderni työelämä peräänkuuluttaa tutkintojen lisäksi ammattitaitoa tukevia, tutkinnon osia pienempiä, lisä- ja täydennyskoulutuksia. Työelämän toivoma ja jatkuvan oppimisen periaatteiden mukainen ns. muu ammatillinen koulutus kerryttää alhaisen kertomensa vuoksi vain vähän opiskelijavuosia ja niihin kohdentuva valtionosuus on pieni.

Rakennusteollisuudessa tärkeät henkilöpätevyudet ja -sertifioinnit vaativat kuitenkin usein kalliita kalustohankintoja ja ulkopuolisia asiantuntijoita. Sertifiointikoulutusohjelmien sisällöistä ja toteutuksista määräävät sertifiointitahot, esim. Eurofins Expert Services, ja asetukset, kuten rakennusterveyskoulutusten osalta STM:n rakennusterveysasetus. Nämä seikat vaikuttavat koulutusten kustannuksiin, ja ne olisivat otettava huomioon lisä- ja täydennyskoulutusten kertoimia korottamalla, jotta koulutusten järjestämismahdollisuudet eivät vaarantuisi.

Suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksella on jatkuvan oppimisen tarjonnan näkökulmasta merkittävä rooli. Vaikuttavuusrahoituksella myös vaikutetaan työllistymisen painoarvoon koulutuksessa. Rahoitusmallin tulee tukea koulutuksen järjestäjiä tarjoamaan veloitteen mukaisesti osaamista yksilöiden erilaisiin tarpeisiin.

Lisä- ja täydennyskoulutuksen painokertoimia tulee tarkistaa esityksestä poiketen ylöspäin ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ja tekniikan aloilla.

Erikoistunutta osaamista tulee säilyttää, ei hävittää

Tiettyyn osaamisalaan erikoistuneet koulutuksenjärjestäjät kärsivät esityksenmukaisesta rahoituksen jaosta kohtuuttomasti, vaikka ammatillisen koulutuksen uudistuksen henki oli, että pienet ja erikoistuneet koulutuksen järjestäjät säilytetään ja niiden toimintaedellytykset turvataan.

Esitys rahoitusperusteiksi uhkaa tätä periaatetta edistämällä koulutustarjonnan kapea-alaistumista, lisäämällä koulutusten järjestäjien epätasa-arvoa ja kasvattamalla pienten erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien taloudellisia haasteita isojen koulutusten järjestäjien hyväksi.

Osaavan työvoiman saatavuus on turvattava myös erikoistuneiden koulutuksenjärjestäjien toimintaedellytyksistä huolehtien. On tärkeää, että ministeriö tarkistaa rahoitusperusteet ottaen huomioon, että mikään erikoistunut koulutuksenjärjestäjä ei joudu kohtuuttomien koulutusleikkausten ja jopa kokonaisten, työelämän tarvitsemien osaamisalojen lakkauttamisen eteen.

Lisätietoja: Heidi Husari, rehtori, Rakennusteollisuuden Koulutuskeskus RATEKO, heidi.husari@rateko.fi

Rakennusteollisuus RT ry

Aleksi Randell,
Toimitusjohtaja

Lausunnon keskeinen sisältö: Rahoitusmallia ja kustannuslaskentaa tulee yksinkertaistaa ja rahoituksen aikajännettä pidentää luotettavuuden ja ennakoitavuuden lisäämiseksi. Erikoistunutta osaamista tulee säilyttää, ei hävittää.

- Ennakoitavuus lisää investointeja koulutusten kehittämiseen, laitteisiin, kalustoon ja välineisiin.
- Rahoitusmallin tulee tukea koulutuksen järjestäjiä tarjoamaan veloitteen mukaisesti osaamista yksilöiden erilaisiin tarpeisiin.
- Kustannusryhmien kertoimien määrittely perustuu tutkintojen keskimääräisiin kustannuksiin, mikä vääristää koulutuskulua. Keskimääräiset kustannukset eivät erottele eri koulutuksia tai tutkintotasoja riittävästi.
- Kustannusryhmiä tulee tarkastella sekä koulutus- ja tutkintokohtaisesti että tutkinnon osa-kohtaisesti.
- Erikoistuneiden koulutuksenjärjestäjien toimintaedellytyksistä huolehtimalla turvataan osaavan työvoiman saatavuus myös jatkossa ja varmistetaan ettei osaaminen katoa.

Erityisosaamistarpeiden vaikutus koulutuskustannuksiin tulee ottaa huomioon koulutuskertoimia nostamalla. Samoin lisä- ja täydennyskoulutuksen painokertoimia tulee tarkistaa esityksestä poiketen ylöspäin ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ja tekniikan aloilla.

- Rakennusteollisuudessa tärkeät henkilöpätevyudet ja -sertifiointit vaativat usein kalliita kalustohankintoja ja ulkopuolisia asiantuntijoita, mikä vaikuttaa koulutusten kustannuksiin.
- Rakennusteollisuuden näkökulmasta tekniikan alan tutkintojen pudottaminen alempaan kustannusryhmään (2 > 1) ja ryhmien kertoimien summittainen muuttaminen ei ole perusteltua osaavan työvoiman kouluttamisen ja saatavuuden näkökulmasta.
- Ajoneuvonosturikjelutuksen ja sukellusalan koulutusten järjestämisen turvaamiseksi ne tulee siirtää kustannusryhmään 5. Molemmat koulutukset ovat tärkeitä rakennusteollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi, sekä silta- ja satamarakenteiden ylläpitämiseksi ja korjausvelan lunastamiseksi, maanpuolustuksellisesti ja vesivoima- ja aaltoenergiarakentamisen näkökulmasta.

Osaajien jatkuvuuden turvaamiseksi oppilaitoksilla tulee olla riittävästi resursseja työelämän uudistusten perässä pysymisessä. Lähiopetus tulee turvata ja siihen tulee ohjata resursseja.

- Modernilla koulutuskalustolla ja digivälineillä varmistetaan työelämävastaavuus, mukaan lukien mm. hiilineutraalimman konekannan käytön osaaminen.
- Lähiopetustunnit ovat tärkeitä ja niillä on vaikutus opiskelijoiden valmistumisasteeseen, tekniseen osaamiseen, yleisen työelämäosaamiseen sekä alalla elintärkeään työturvallisuusosaamiseen.

Tutkinnon osiin ja sitä pienempiin kokonaisuuksiin aikuisten lisä- ja täydennyskoulutuksessa on saatava nykyistä suurempi valtionosuuskerroin

- Elinkeinoelämä, sekä moderni työelämä peräänkuuluttaa tutkintojen lisäksi ammattitaitoa tukevia, tutkinnon osia pienempiä, lisä- ja täydennyskoulutuksia. Työelämän toimiva ja jatkuvan oppimisen periaatteiden mukainen ns. muu ammatillinen koulutus kerryttää alhaisen kertoimensa vuoksi vain vähän opiskelijavuosia ja niihin kohdentuva valtionosuus on pieni.

Aikuisopiskelijoita ei saa asettaa nuoria opiskelijoita heikompaan asemaan

- Luonnosesitys on järjestelmälähtöinen ja perustutkintopainotteinen, jolloin työssäkäyvät aikuiset ja näyttötutkintojärjestelmä, työelämän toimijat sekä jatkuvan oppimisen tavoitteet unohtetaan.
- Oppisopimuskoulutuksen vaikutus työsuhteeseen, lainsäädäntö ja tulkinnat sekä raskas hallinnointiprosessi ei innosta aikuisopiskelijoiden työnantajia.
- Opiskelijavuoteen kuuluvien päivien laskennasta ei tulisi mekaanisesti vähentää loma-aikoja. Jos opiskelija tekee opintoja loma-aikana ja ohjaaja/opettaja on saavutettavissa, niin opintojen tulisi kerryttää opiskelijavuosia. Ratkaisujen pitäisi olla oppilaitos-/koulutuskohtaisia.

Tekniikan alaan painottuneet oppilaitokset tulevat kärsimään merkittäväällä tavalla uudistuksesta, joka ohjaa vahvasti keskittämään koulutusta, ja se asettaa esimerkiksi infra-alan koulutuksia lopetusuhan alle.